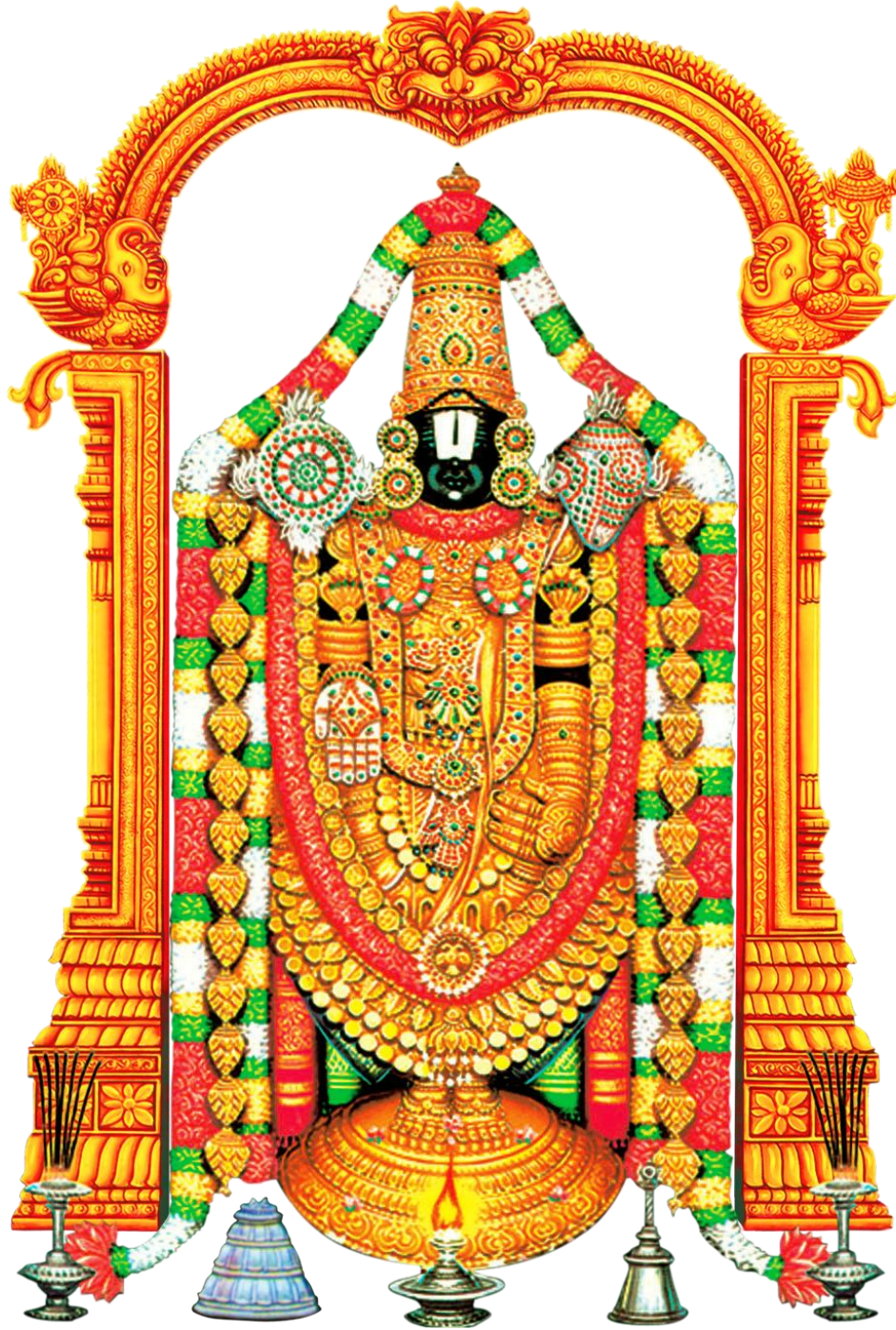

श्री व्यंकटेश स्तोत्र

श्री गणेशाय नमः । श्री व्यंकटेशाय नमः ॥
ॐ नमो जी हेरंबा । सकाळादि तू प्रारंभा ॥

आठवुनी तुझी स्वरुप शोभा । वंदन भावे करितसे ॥१॥

अर्थ – हे गणेशा प्रत्येक शुभकार्याची सुरुवात तुज्या स्मरणाने होते. तुझ्या सुंदर रूपाचा विचार करून मी तुला नमन करतो

नमन माझे हंसवाहिनी । वाग्वरदे विलासिनी ।
ग्रंथ वदावया निरुपणी । भावार्थखाणी जयामाजी ॥२॥

अर्थ – ज्ञानदाता सरस्वती (हंसावर स्वार) या देवीला मी वंदन करतो. श्रद्धेची/उद्देशाची शुद्धता असेल असा पवित्र ग्रंथ लिहिण्याचे वरदान मला द्या.

नमन माझे गुरुवर्या । प्रकाशरूपा तू स्वामिया ।
स्फूर्ति द्यावी ग्रंथ वदावया । जेणे श्रोतया सुख वाटे ॥३॥

अर्थ – हे गुरु (प्रभू) मी तुम्हाला वंदन करतो. तुम्ही ज्ञानाचा प्रकाश आहात. मला पवित्र ग्रंथ लिहिण्याची प्रेरणा द्या जे ऐकल्यावर आनंद मिळेल.

नमन माझे संतसज्जनां । आणि योगियां मुनिजनां ।
सकळ श्रोतयां सज्जनां । नमन माझे साष्टांगी ॥४॥

अर्थ – संतांना, योगींना, मुनींना आणि हे ऐकणार्यांना मी नमन करतो.

ग्रंथ ऐका प्रार्थनाशतक । महादोषांसी दाहक ।
तोषुनियां वैकुंठनायक । मनोरथ पूर्ण करील ॥५॥

अर्थ – सर्वात मोठे दोष (पाप) जाळणारा हा पवित्र ग्रंथ ऐका. भगवान व्यंकटेश (वैकुंठनायक) प्रसन्न होतील आणि आपल्या शुद्ध इच्छा पूर्ण करतील.

जयजयाजी व्यंकटरमणा । दयासागरा परिपूर्णा ।
परंज्योति प्रकाशगहना । करितो प्रार्थना श्रवण कीजें ॥६॥

अर्थ – जय हो, हे प्रभु.कृपया माझी प्रार्थना ऐका.

जननीपरी त्वां पाळिले । पितयापरी त्वां सांभाळिले ।
सकळ संकटांपासूनी रक्षिलें । पूर्ण दिधलें प्रेमसुख ॥७॥

अर्थ – तू माझी आईसारखी काळजी घेतलीस, वडिलांप्रमाणे माझी काळजी घेतलीस, संकटांपासून माझे रक्षण केलेस, आणि तू मला प्रेम आणि आनंद दिलास.

हे अलोकिक जरी मानावें । तरी जग हे सृजिलें आघवें ।
जनकजननीपण स्वभावं । सहज आले अंगासी ॥८॥

अर्थ – हे अभूतपूर्व समजले जाते. तुम्ही जग निर्माण केले. म्हणूनच आई-वडिलांचे गुण तुमच्यात सहजपणे आलेत.

दीननाथा प्रेमासाठी । भक्त रक्षिले संकटी ।
प्रेम दिधलें अपूर्व गोष्टी । भजनासाठी भक्तांच्या ॥९॥

अर्थ – हे गरिबांच्या परमेश्वरा, तू प्रेमासाठी तुझ्या भक्तांचे रक्षण केलेस. केवळ त्यांची प्रार्थना ऐकण्यासाठी तुम्ही त्यांना अभूतपूर्व प्रेम दिले.

आतां परिसावि विज्ञापना । कृपळुवा लक्ष्मीरमणा ।
मज घालोनि गर्भाधाना । अलोकिक रचना दाखविली ॥१०॥

अर्थ – हे कृपाळू परमेश्वरा कृपया माझी प्रार्थना ऐका. तू मला जन्म दिलास आणि ही अलौकिक रचना दाखवलीस.

तुज न जाणतां झालो कष्टी । आता दृढ तुझे पार्यीं घातली मिठी ।
कृपाळुवा जगजेठी । अपराध पोटीं घालीं माझें ॥११॥

अर्थ – मी तुला आधी ओळखत नव्हतो म्हणून मी अडचणीत सापडलो. आता मी तूला शरण आलो आहे. हे जगाच्या परमेश्वरा, कृपेने परिपूर्ण, कृपया माझे सर्व पाप गिळंकृत करा (कृपया मला क्षमा करा).

माझिया अपराधांच्या राशी । भेदोनी गेल्या गगानासी ।
दयावंता हृषीकेशी । आपुल्या ब्रीदासी सत्य करी ॥१२॥

अर्थ – हे दयाळू परमेश्वरा, कृपया आपले वचन पाळा आणि मर्यादेपर्यंत पोहोचलेल्या माझ्या पापांसाठी क्षमा करा.

पुत्राचे सहस्र अपराध । माता काय मानी तयांचा खेद ।
तेवीं तू कृपाळू गोविंद । माय-बाप मजलागी ॥१३॥

अर्थ – आपल्या मुलाच्या हजारो पापांमुळे आई निराश होत नाही. त्याचप्रमाणे हे दयाळू परमेश्वरा, माझे आई आणि वडील व्हा.

उडादांमाजी काळेगोरे । काय निवडावे निवडणारे ।
कूचलिया वृक्षांची फळे । मधुर कोठोनी असतील ॥१४॥

अर्थ – हरभज्याच्या डाळीतून काळे आणि पांढरे दाणे कसे काढायचे? काजऱ्याच्या झाडाची फळे गोड कशी असतील?

अराटीलागी मृदुता | कोठोनी असेल कृपावंता |
पाषाणासी गुल्मलता | कैसियापरी फुटतील ||१५||

अर्थ – निवडुंग मध्ये मऊपणा कसा असेल? दगड कसे अंकुर देईल?

आपादमस्तकावरी अन्यायी | परी तुझे पदरीं पडलों पाही |
आतां रक्षण नाना उपार्यी | करणे तुज उचित ||१६||

अर्थ – मी खालपासून वरपर्यंत पापी आहे. पण मी स्वतःला तुमच्या स्वाधीन केले आहे.
आता विविध साधनांनी माझे रक्षण करा .

समर्थाचिये घरींचे श्वान | त्यासी सर्वहि देती मान |
तैसा तुझा म्हणवितों दीन | हा अपमान कवणाचा ||१७||

अर्थ – शहाण्या माणसाच्या घरातील कुत्र्याचाही आदर केला जातो. त्याचप्रमाणे मी गरीब
आहे आणि तुम्ही माझे मालक आहात असे म्हणत आहे. माझा अपमान म्हणजे तुमचा
अपमान होईल.

लक्ष्मी तुझे पायांतळी | आम्ही भिक्षेसी घालोनि झोळी |
येणें तुझी ब्रीदावळी | कैसी राहिल गोविंदा ||१८||

अर्थ – देवी लक्ष्मी तुमच्या चरणी विराजमान असताना, आम्ही उपजीविकेसाठी भीक्षा
मागतो. मग तुम्ही तुमचे तत्त्व कसे पाळाल?

कुबेर तुझा भांडारी | आम्हां फिराविसी दारोदारीं |
यांत पुरुषार्थ मुरारी | काय तुजला पै आला ||१९||

अर्थ – कुबेर तुमचे खजिनदार असताना तुम्ही आम्हाला घरोघरी जायला लावता. हे परमेश्वरा, आम्हाला ते करायला लावण्यात काय मोठेपण आहे?

द्रौपदीसी वस्त्रे अनंता । देत होतासी भाग्यवंता ।
आम्हांलागीं कृपणता । कोठोनी आणिली गोविंदा ॥२०॥

अर्थ – तू भाग्यवान द्रौपदीला वस्त्रे पुरवत होतास. अरे गोविंदा, मग तू आमच्यावर गरिबी का आणलीस?

मावेची करुनी द्रौपदी सती । अन्ने पुरविली मध्यरात्री ।
ऋषीश्वरांच्या बैसल्या पंकती । तृप्त केल्या क्षणमात्रे ॥ २१॥

अर्थ – मध्यरात्री द्रौपदीकडे भोजनासाठी आलेल्या सर्व ऋषींना तू क्षणात तृप्त केलेस.

अन्नासाठी दाही दिशा । आम्हां फिरविसी जगदीशा ।
कृपाळुवा परमपुरुषा । करुणा कैसी तुज न ये ॥२२॥

अर्थ – तुम्ही आम्हाला उपजीविकेसाठी फिरायला लावता. हे दयाळू आणि महान प्रभु, तुला आमच्यावर दया कशी येत नाही?

अंगीकारिया शिरोमणि । तुज प्रार्थितो मधुर वचनी ।
अंगीकार केलिया झणी । मज हातींचे न सोडावे ॥२३॥

अर्थ – हे परमेश्वरा, आश्रय देणाऱ्या, मी तुला गोड शब्दांनी प्रार्थना करतो. तू मला जन्म दिला आहेस आणि आता तू माझ्याकडे दुर्लक्ष करू नकोस.

समुद्रे अंगीकारिला वडवानळ । तेणे अंतरी होतसे विव्हळ ।
ऐसे असोनी सर्वकाळ । अंतरी साठविला तयाने ॥२४॥

अर्थ – महासागरातला अग्नी महासागराने गिळला आणि त्रास सहन केला. असे असूनही त्याने स्वतःमध्ये आग ठेवली.

कूर्म पृथ्वीचा घेतला भार | तेणे सोडिला नाही बडिवार |
एवढा ब्रह्मांडगोळ थोर | त्याचा अंगीकार पै केला ॥२५॥

अर्थ – विष्णूच्या कूर्म (कासव) अवताराने सुंदरपणे पृथ्वी वाहून नेली. त्याने संपूर्ण पृथ्वीचे ओझे आनंदाने स्वीकारले.

शंकरे धरिले हाळाहळ | तेणे नीळवर्ण झाला गळा |
परी त्यागिले नाही गोपाळा | भक्तवत्सला गोविंदा ॥२६॥

अर्थ – भगवान शंकराने पृथ्वी वाचविण्यासाठी विष प्राशन केले ज्यामुळे त्यांची मान निळी झाली. हे प्रेमळ विष्णू, त्याने आमचा त्याग केला नाही.

माझ्या अपराधांच्या परी | वर्णिता शिणली वैखरी |
दुष्ट पतित दुराचारी | अधमाहूनि अधम ॥२७॥

अर्थ – मी केलेल्या पापांच्या ढिगाऱ्याचे वर्णन करून मी थकलो आहे. मी दुष्ट आहे, पापी आहे आणि सर्वात वाईट वर्तन करणारा आहे.

विषयासक्त मंदमती आळशी | कृपण कुव्यसनी मलिन मानसी |
सदा सर्वकाळ सज्जनांसी | द्रोह करी सर्वदा ॥२८॥

अर्थ – मी स्वार्थी, मूर्ख आणि आळशी आहे. मी दुष्ट आहे. मला वाईट विचारांचे व्यसन आहे. मी नेहमी चांगल्या लोकांचा विश्वासघात करतो.

वचनोक्ति नाही मधुर | अत्यंत जनांसी निष्ठुर |
सकळ पामरांमाजी पामर | व्यर्थ बडिवार जगी वाजे ||२९||

अर्थ – माझे बोलणे मधुर नाही. इतरांसोबत निष्ठुर आहे. मी सगळ्यात कमकुवत आहे तरीही माझी वृत्ती बलशाली दाखवतो.

काम क्रोध मद मत्सर | हे शरीर त्यांचे बिठार |
कामकल्पनेसी थार | दृढ येथे केला असे ||३०||

अर्थ – माझे शरीर कामना, क्रोध आणि मत्सर यांचे निवासस्थान आहे. इच्छा आणि कल्पकता माझ्यात कायमस्वरूपी वसलेली आहे.

अठरा भार वनस्पतींची लेखणी | समुद्र भरला मषीकरुनी |
माझे अवगुण लिहिता धरणी | तरी लिहिले न जाती ||३१||

अर्थ – माझे पाप लिहिण्यासाठी जगातील सर्व वनस्पतींचा वापर करून रीड तयार केली असेल, समुद्र शाईने भरलेला असेल आणि पृथ्वी माझ्या पापांबद्दलच्या लिखाणाने भरलेली असेल. तरीही माझे पाप लिहून होणार नाही. इतका मी पापी आहे.

ऐसा पतित मी खरा | परी तू पतितपावन शान्गधरा |
तुवा अंगिकार केलिया गदाधरा | कोण दोषगुण गणील ||३२||

अर्थ – मी खरोखरच पापी माणूस आहे. पण हे शारंगधरा (शारंग नावाचे धनुष्य धारण करणारा विष्णू), तू पाप क्षमा करणारा आहेस. जर तुम्ही मला स्वीकारले तर माझे पाप किंवा पुण्य कोण मोजणार?

नीच रतली रायासी | तीसी कोण म्हणील दासी |
लोह लागता परिसासी | पूर्वस्थिती मग कैची ||३३||

अर्थ – दासीने राजाशी लग्न केले तर तिला दासी कोण म्हणणार? लोखंडाला परिसाचा स्पर्श झाला की त्याला लोखंड कोण म्हणेल. येथे आंतरिक अर्थ असा आहे की जर भगवान विष्णूने मला स्वीकारले तर माझी पापे धुतली जातील आणि मला पापी म्हटले जाणार नाही.

**गावीचे होते लेंडवोहळ | गंगेसी मिळता गंगाजळ |
काग विष्टेचे झाले पिंपळ | त्यांसी निंद्य कोण म्हणे ||३४||**

अर्थ – अशुद्ध प्रवाह गंगा नदीला मिळाल्यावर शुद्ध होतो. पिंपळाच्या झाडाला कावळ्याची विष्टा (विष्टेतिल बिया) जन्म देतात. त्यांना वाईट कोण म्हणणार?

**तैसा कुजाती मी अमंगळ | परी तुझा म्हणवितो केवळ |
कन्या देऊनिया कुळ | मग काय विचारावे ||३५||**

अर्थ – त्याचप्रमाणे मी वाईट आणि अशुभ व्यक्ती आहे. हे प्रभू विष्णू, तरीही मी तुझाच आहे. मुलीला पाठवल्यानंतर घराणेशाहीची चिंता कशाला?

**जाणत असतां अपराधी नर | तरी का केला अंगीकार |
अंगीकारावरी अव्हेर | समर्थे न केला पाहिजे || ३६||**

अर्थ – मी पापी आहे हे तुला माहित असूनही तू माझा स्वीकार केलास. तू परमात्मा आहेस मला आता सोडू नकोस.

**धांव पाव रे गोविंदा | हाती घेवोनिया गदा |
करी माझ्या कर्माचा चेंदा | सच्चिदानंदा श्रीहरी ||३७||**

अर्थ – हे गोविंदा, सच्चिदानंद, श्रीहरी, गदा घेऊन धावत येऊन माझ्या कर्माचा नाश कर.

तुङ्गिया नामाची अपरिमित शक्ती । तेथे माझी पापे किती ।
कृपाळुवा लक्ष्मीपती । बरवे चित्ती विचारी ॥३८॥

अर्थ – तुङ्ग्या नावात पुष्कळ ताकद आहे. माझी पापे त्यासमोर टिकू शकत नाहीत. हे
देवी लक्ष्मीचे दयाळू पती, याचा नीट विचार करा.

तुङ्गे नाम पतितपावन । तुङ्गे नाम कलिमलदहन ।
तुङ्गे नाम भवतारण । संकटनाशन नाम तुङ्गे ॥३९॥

अर्थ – तुङ्ग्या नावाचा अर्थ पापांचा नाश करणारा असा आहे. तुङ्गे नाव म्हणजे
कलियुगातील सर्व वाईटांचा नाश करणारा. तुङ्ग्या नावाचा अर्थ पृथ्वीचा काळजीवाहू असा
होतो. तुङ्ग्या नावाचा अर्थ संकटांचा नाश करणारा असा आहे.

आता प्रार्थना ऐक कमळापती । तुङ्गे नामी राहो माझी मती ।
हेंची मागतो पुढत पुढती । परंज्योती व्यंकटेशा ॥४०॥

अर्थ – हे कमलापती (लक्ष्मीचा पती), कृपया माझी प्रार्थना ऐका. माझं मन तुङ्ग्यासोबत
राहू दे. हे परमज्योती व्यंकटेश, एवढंच मी तुङ्ग्याकडे वारंवार मागतो.

तू अनंत तुङ्गी अनंत नामे । तयांमाजी अति सुगमे ।
ती मी अल्पमती प्रेमे । स्मरुनी प्रार्थना करीतसे ॥ ४१॥

अर्थ – तुम्ही अमर्याद आहात. तुमच्या नावाला मर्यादा नाहीत. मी माझ्या अकार्यक्षम
बुद्धिमत्तेचा वापर करून काही गोड नावे प्रेमाने निवडत आहे. तुम्हाला प्रार्थना करीत आहे.

श्रीव्यंकटेशा वासुदेवा । प्रद्युम्ना अनंता केशवा ।
संकर्षणा श्रीधरा माधवा । नारायणा आदिमूर्ती ॥४२॥

अर्थ – श्री व्यंकटेश, वासुदेव, प्रद्युम्न, अनंता, केशव, संकर्षण, श्रीधरा, माधव, नारायण,
आदिमूर्ती

पद्मनाभा दामोदरा । प्रकाशगहना परात्परा ।
आदि अनादि विश्वंभरा । जगदुद्धारा जगदीशा ॥४३॥

अर्थ – पद्मनाभ, दामोदर, प्रकाशगृह, परातपरा, आदि, अनादी, विश्वंभरा, जगदुद्धरा, जगदीशा

कृष्णा विष्णो ह्रीशिकेषा । अनिरुद्धा पुरुषोत्तमा परेशा ।
नृसिंह वामन भार्गवेशा । बौद्ध कलंकी निजमूर्ती ॥ ४४॥

अर्थ – कृष्ण, विष्णू, हृषीकेश, अनिरुद्ध, पुरुषोत्तमा, परेश, नरसिंह, वामन, भार्गवेष, बुद्ध,
कलंकी, निजमूर्ती

अनाथरक्षका आदिपुरुषा । पूर्णब्रह्म सनातन निर्दोषा ।
सकळमंगळ मंगळाधीशा । सज्जनजीवना सुखमूर्ती ॥४५॥

अर्थ – अनाथरक्षक, आदिपुरुष, पूर्णब्रह्म, सनातन, निर्दोष, सकलमंगल, मंगलधीशा,
सज्जनजीवन, सुखमूर्ती

गुणातीता गुणज्ञा । निजबोधरूपा निमग्ना ।
शुध्द सात्विका सुजा । गुणप्राज्ञा परमेश्वरा ॥४६॥

अर्थ – गुणतिता, गुणज्ञान, निजबोधरूपा, निमग्न, शुध्द, सात्विक, सुदन्य, गुणप्रदन्य,
परमेश्वर

श्रीनिधी श्रीवत्सलांछनधरा । भयकृदभयनाशना गिरिधरा ।
दुष्टदैत्यसंहारकरा । वीरा सुखकरा तू एक ॥४७॥

अर्थ – श्रीनिधी, श्रीवत्सलनछंधरा, भयकृद्भयनाशन, गिरिधारा, दुष्टदैत्यसंहारकरा, वीरा,
सुखकरा (तू शूर आणि आनंद देणारा आहेस)

निखिल निरंजन निर्विकारा । विवेकरवाणी वैरागरा ।
मधुमुद्रदैत्यसंहारकरा । असुरमर्दना उग्रमूर्ती ॥४८॥

अर्थ – निखिल, निरंजन, निर्विकार, विवेकखानी, वैरागरा, मधुमुद्रदैत्यसंहारकरा, असुरमर्दना,
उग्रमूर्ती

शंखचक्र गदाधरा । गरुडवाहना भक्तप्रियकरा ।
गोपीमनरंजना सुखकरा । अखंडित स्वभावे ॥४९॥

अर्थ – शंखचक्र, गदाधारा, गरुडवाहन, भक्तप्रियाकरा, गोपीमनरंजना, सुखकरा, अखंडस्वभावे

नानानाटकसूत्रधारिया । जगद्व्यापका जगद्वर्या ।
कृपासमुद्रा करुणालया । मुनिजनध्येया मूळमूर्ती ॥५०॥

अर्थ – नानानाटकसूत्रधारीय, जगद्व्यापाक, जगद्वर्य, कृपासमुद्र, करुणालय, मुनिजंधेय,
मूलमूर्ती

शेषशयना सार्वभौमा । वैकुंठवासिया निरूपमा ।
भक्तकैवारिया गुणधाम । पाव आम्हां ये समयी ॥५१॥

अर्थ – शेषशायन, सर्वभौमा, वैकुंठवासीय, निरूपमा, भक्तकैवर्य, गुणधामा, कृपया आम्हांला
आशीर्वाद द्या.

ऐसी प्रार्थना करुनि देवीदास । अंतरी आठविला श्री व्यंकटेश ।
स्मरता ह्रिदयी प्रकटला ईश । त्या सुखासी पार नाही ॥५२॥

अर्थ – या प्रार्थनेने देविदासांनी आपल्या मनात श्री व्यंकटेशाची कल्पना केली. त्याच्या हृदयात भगवान प्रकटले आणि देविदासच्या आनंदाला पारा उरला नाही.

हृदयी आविर्भवली मूर्ती । त्या सुखाची अलौकिक स्थिती ।
आपुले आपण श्रीपती । वाचेहाती वदवीतसे ॥५३॥

अर्थ – प्रतिमा (भगवान व्यंकटेशाची प्रतिमा) हृदयात प्रकट झाली.(आनंदी) भावना अविश्वसनीय होती. देविदासांच्या वाणीतून भगवान स्वतः बोलू लागले.

'ते' स्वरूप अत्यंत सुंदर । श्रोती श्रवण कीजे सादर ।
सांवळी तनु सुकुमार । कुंकुमाकार पादपद्मे ॥५४॥

अर्थ – हे भक्तांनो, तुमच्यासमोर सादर केलेल्या अत्यंत सुंदर रूपाचे वर्णन ऐका. भगवान व्यंकटेश यांचे शरीर सावळे सुंदर आहे.त्यांचे पाय लाल कमळासारखे आहे.

सुरेख सरळ अंगोळिका । नखें जैसी चंद्ररेखा ।
घोटीव सुनीळ अपूर्व देखा । इंद्रनिळाचियेपरी ॥५५॥

अर्थ – पायाची बोटे सुंदरपणे सरळ आहेत आणि नखे चंद्रकोरीच्या आकाराच्या चंद्रासारखी आहेत, अगदी सुंदर निळ्या रंगाच्या इंद्रनील रत्नासारखी.

चरणी वाळे घागरिया । वांकी वरत्या गुजरिया ।
सरळ सुंदर पोटरिया । कर्दळीस्तंभाचियेपरी ॥५६॥

अर्थ – पायात वाद्य पायघोळ आणि इतर सुंदर दागिने, त्याची पोटरी लिलीच्या देठाप्रमाणे सरळ आणि सुंदर आहेत.

गुडघे मांडिया जानुस्थळ । कटीतटी किंकिणी विशाळ ।
खालते विश्वउत्पत्तिस्थळ । वरी झळाळे सोनसळा ॥५७॥

अर्थ – त्या वर गुडघे, मांड्या आणि कंबरेच्या ओळीभोवती रुंद रत्नजडित पट्टी आहे.
खाली गुप्तांग आहेत आणि त्यांनी चमकदार पितांबर परिधान केला आहे.

कटीवरते नाभिस्थान । जेथोनि ब्रह्मा झाला उत्पन्न ।
उदरी त्रिवळी शोभे गहन । त्रैलोक्य संपूर्ण जयामाजी ॥५८॥

अर्थ – ब्रह्मदेवाचा जन्म त्यांच्या कंबरेच्या वर असलेल्या नाभीपासून झाला होता. तीन
स्तरीय ओटीपोटाचा भाग हा संपूर्ण विश्वाचा (३ जगांचा) अधिवास आहे.

वक्षःस्थळी शोभे पदक । पाहोनि चंद्रमा अधोमुख ।
वैजयंती करी लखलख । विद्युल्लतेचियेपरी ॥५९॥

अर्थ – एक सुंदर लटकन त्याच्या छातीला शोभून दिसतो. चंद्रही त्याकडे बघत आपला
चेहरा लपवतो. वैजयंती हार विजेसारखा चमकतो.

हृदयी श्रीवत्सलांचन । भूषण मिरवी श्रीभगवान ।
तयावरते कंठस्थान । जयासी मुनिजन अवलोकिते ॥६०॥

अर्थ – देव (विष्णू) श्रीवत्सलांचन सारखे अलंकार जे त्याने हृदयावर घातले आहेत.
त्याच्या वरती स्वराची दोरी आहे, ज्याचे मुनी अविरतपणे कौतुक करतात.

उभय बाहुदंड सरळ । नखें चंद्रापरीस तेजाळ ।
शोभती दोन्ही करकमळ । रातोत्पलाचीयेपरी ॥६१॥

अर्थ – दोन्ही हात सरळ आहेत.नखे चंद्राप्रमाणे तेजस्वी आहेत. दोन्ही तळवे लाल कमळाप्रमाणे सुंदर आहेत.

मनगटी विराजती कंकणे । बाहुवटी बाहुभूषणे ।
कंठी लेइली आभरणे । सूर्यकिरणे उगवली ॥६२॥

अर्थ – बांगड्या मनगटांना शोभतात. हाताचे दागिने वरच्या हाताला शोभतात. गळ्यातील दागिने उगवत्या सूर्याच्या किरणांसारखे चमकतात.

कंठावरुते मुखकमळ । हनुवटी अत्यंत सुनीळ ।
मुखचंद्रमा अतिनिर्मळ । भक्तस्नेहाळ गोविंदा ॥६३॥

अर्थ – कमळासारखा चेहरा मानेच्या वर आहे. हनुवटी खूप सुंदर आणि निळी आहे. हे भक्तांवर प्रेम करणाऱ्या गोविंदा, तुझा चेहरा निष्कलंक चंद्रासारखा आहे.

दोन्ही अधरांमाजी दंतपंकती । जिव्हा जैसी लावण्यज्योती ।
अधरामृतप्राप्तीची गती । ते सुख जाणे लक्ष्मी ॥६४॥

अर्थ – दोन्ही ओठांच्या मध्ये शुभ्र दात आहेत. जीभ ही सुंदर ज्योतीसारखी आहे. तुमच्या खालच्या ओठाचे अमरत्व फक्त लक्ष्मी देवीच अनुभवू शकते.

सरळ सुंदर नासिक । जेथे पवनासी झाले सुख ।
गंडस्थळीचे तेज अधिक । लखलखीत दोही भागी ॥६५॥

अर्थ – नाक सरळ आणि सुंदर आहे आणि त्यातून हवा प्रसन्न वाटते. गालाची हाडे दोन्ही बाजूंनी चमकदार आहेत.

त्रिभुवनीचे तेज एकवटले । बरवेपण सिग्रेसि आले ।
दोन्ही पातयांनी धरिले । तेच नेत्र श्रीहरीचे ॥६६॥

अर्थ – तिन्ही जगाचे तेज एकत्र येते आणि सौंदर्य शिखरावर पोहोचते. पापण्या श्री हरीचे डोळे धरून आहेत.

व्यंकटा भृकुटिया सुनीळा । कर्णद्वयाची अभिनव लीळा ।
कुंडलांच्या फांकती कळा । तो सुखसोहळा अलौकिक ॥६७॥

अर्थ – वक्र आणि सुंदर भुवया आहेत. दोन्ही कानांचे सौंदर्य अविश्वसनीय आहे. कर्णफुले तेज पसरवतात. तुम्हाला पाहण्याचा आनंददायी अनुभव मंत्रमुग्ध करणारा आहे.

भाळ विशाळ सुरेख । वरती शोभे कस्तुरीटिळक ।
केश कुरळे अलौकिक । मस्तकावरी शोभती ॥६८॥

अर्थ – कपाळ रुंद आणि सुंदर आहे. कपाळावरील तिळा शोभतो. सुंदर कुरळे केस डोक्याला शोभतात.

मस्तकी मुकुट आणि किरीटी । सभोवती झिळमिळ्याची दाटी ।
त्यावरी मयूरपिच्छांची वेटी । ऐसा जगजेठी देखिला ॥६९॥

अर्थ – मुकुटाभोवती मोत्याच्या मण्यांची तार असलेला मोत्यांचा मुकुट डोक्यावर आहे. मोराची पिसे मुकुटाच्या वर लावलेली आहेत. असे जगाचे स्वामी (भगवान विष्णू) दिसे.

ऐसा तू देवाधिदेव । गुणातीत वासुदेव ।
माझिया भक्तीस्तव । सगुणरूप झालासी ॥७०॥

अर्थ – तू देवांचा देव आणि गुणाने वासुदेव आहेस. तू सद्गुणांनी परिपूर्ण आहेस आणि माझ्यासाठी आहेस.

आतां करू तुझी पूजा । जगज्जीवना अधोक्षजा ।
आर्ष भावार्थ हा माझा । तुज अर्पण केला असे ॥७१॥

अर्थ – हे जगजीवन, अधोक्षजा (विष्णूची नाव), मला आता तुझी पूजा करू दे. मी तुम्हाला माझा निष्पाप विश्वास अर्पण करत आहे.

करुनि पंचामृतस्नान । शुद्धामृत वरी घालून ।
तुज करू मंगलस्नान । पुरुषसूक्तेकरुनियां ॥७२॥

अर्थ – मी तुला पंचामृत (दूध, साखर, तूप, दही आणि मध या 5 पदार्थांचे मिश्रण) अमृत (अमरत्वासाठी पेय) ने स्नान घालत आहे. पुरुषसूक्त (वेदातील प्रार्थना) पाठ करून तुमचा शुभ स्नान करत आहे.

वस्त्रे आणि यज्ञोपवीत । तुजलागी करू प्रीत्यर्थ ।
गांधाक्षता पुष्पे बहुत । तुजलागी समर्पू ॥७३॥

अर्थ – तुझ्या प्रेमापोटी मी तुला वस्त्रे आणि यज्ञोपवीत (खांद्यावर पवित्र वस्त्र), तुझ्या कपाळावर चंदनाचा लेप, तांदूळ आणि फुले अर्पण करतो.

धूप दीप नैवेद्य । फल तांबूल दक्षिणा शुद्ध ।
वस्त्रे भूषणे गोमेद । पद्मरागादिकरुनी ॥७४॥

अर्थ – मी तुला धूप, दिवा, नैवेद्य (देवाला अर्पण केलेले अन्न), फळ, पान आणि दक्षिणा, वस्त्र, अलंकार, गोमेद (नीलमणीसारखे निळे रत्न) आणि पद्मरागडी (माणकासारखे लाल रत्न) अर्पण करतो.

भक्तवत्सला गोविंदा । ही पूजा अंगीकारावी परमानंदा ।
नमस्कारुनी पादारविंदा । मग प्रदक्षिणा आरंभिली ॥७५॥

अर्थ – हे भक्तांवर प्रेम करणारे गोविंदा, प्रिय परमानंद माझी उपासना स्वीकारा. मी तुला प्रणाम करतो आणि परिक्रमा सुरु करण्यासाठी तुझ्या चरणांना स्पर्श करतो.

ऐसा षोडशोपचारे भगवंत । यथाविधि पूजिला हृदयांत ।
मग प्रार्थना आरंभिली बहुत । वरप्रसाद मागावया ॥७६॥

अर्थ – अशा रीतीने देवाची (भगवान विष्णू) हृदयात सविस्तर व सर्व प्रकारे पूजा केली.
मग वरदान मागण्यासाठी प्रार्थना सुरु केली.

जयजयाजी श्रुतिशास्त्रआगमा । जयजयाजी गुणातीत परब्रह्मा ।
जयजयाजी हृदयवासिया रामा । जगदुद्धारा जगद्गुरु ॥७७॥

अर्थ – जय श्रुतिशास्त्रागम (वेदांचे ज्ञान असलेला), जी गुणातीत (अत्यंत सद्गुणी)
परब्रह्म, जय हृदयात वसलेले राम, जय जगद्गुरु (जगाचा गुरु).

जयजयाजी पंकजाक्षा । जयजयाजी कामळाधीशा ।
जयजयाजी पूर्णपरेशा । अव्यक्तवक्ता सुखमूर्ती ॥७८॥

अर्थ – जय पंकजक्षा (ज्याला कमळासारखे डोळे आहेत), जय कमलाधीशा (कमळामध्ये राहणारे), जय पूर्णापार (सर्वात्मस्व), जय सुखमूर्ती (आनंदाची मूर्ती) जो अज्ञात स्वरूपात उपस्थित आहे.

जयजयाजी भक्तरक्षका । जयजयाजी वैकुंठनायका ।
जयजयाजी जगपालका । भक्तांसी सखा तू एक ॥७९॥

अर्थ – भक्तांच्या रक्षकाचा जयजयकार असो, वैकुंठनायकाचा जयजयकार असो, जगाच्या रक्षकाचा जयजयकार असो, तूच तुझ्या भक्तांचा मित्र आहेस.

जयजयाजी निरंजना । जयजयाजी परात्परगहना ।
जयजयाजी शुन्यातीत निर्गुणा । परिसावी विज्ञापन एक माझी ॥८०॥

अर्थ – जय नीरंजना (निकलंक), परात्परगहनाचा जयजयकार असो , जय भगवान विष्णू (अंतरीक अस्तित्व नसलेले आणि गुण नसलेले), कृपया माझी विनंती ऐका.

मजलागी देई ऐसा वर । जेणें घडेल परोपकार ।
हेंचि मागणे साचार । वारंवार प्रार्थितसे ॥८१॥

अर्थ – मी एकच गोष्ट पुन्हा पुन्हा आणि प्रामाणिक मनाने मागतो ती म्हणजे मला असे वरदान द्या की ज्याद्वारे मी इतरांना मदत करू शकेन.

हा ग्रंथ जो पठण करी । त्यासी दुःख नसे संसारी ।
पठणमात्रे चराचरी । विजयी करी जगाते ॥८२॥

अर्थ – जो कोणी हे ग्रंथ वाचतो त्याला जगात दुःख नसावे. नियमित वाचनाने तो जगात विजयी होवो.

लाग्नार्थियाचे व्हावें लग्न । धनार्थियासी व्हावें धन ।
पुत्रार्थियाचे मनोरथ पूर्ण । पुत्र देऊनि करावे ॥८३॥

अर्थ – इच्छुक व्यक्तीचे लग्न होऊ दे, संपत्तीच्या शोधात असलेल्याला संपत्ती मिळू दे, मुलाची इच्छा असलेल्या व्यक्तीची इच्छा त्याला पुत्र देऊन पूर्ण होवो.

पुत्र विजयी आणि पंडित । शतायुषी भाग्यवंत ।
पितृसेवेसी अत्यंत रत । जयाचे चित्त सर्वकाळ ॥८४॥

अर्थ – तो पुत्र विजयी, बुद्धीमान, १०० वर्षांचे दीर्घायुष्य असलेला, भाग्यवान होवो आणि त्याचे मन सतत आपल्या वडिलांच्या सेवेत केंद्रित होऊ दे.

उदार आणि सर्वज्ञ । पुत्र देई भक्तालागून ।
व्याधिष्ठांची पीडा हरण । तत्काळ कीजे गोविंदा ॥८५॥

अर्थ – हे गोविंदा (विष्णू), तुझ्या भक्तांना एक उदार आणि बुद्धिवान पुत्र दे. आजारांनी ग्रासलेल्यांचे दुःख कायमचे दूर होवो.

क्षय अपस्मार कुष्ठादि रोग । ग्रंथपठणे सरावा भोग ।
योगाभ्यासियासी योग । पठणमात्रे साधावा ॥८६॥

अर्थ – हे ग्रंथ वाचल्यावर कॅन्सर, एपिलेप्सी, कुष्ठरोग वगैरे संपू दे. हे वाचून योगींचा योग साधू दे.

दरिद्री व्हावा भाग्यवंत । शत्रूचा व्हावा निःपात ।
सभा व्हावी वश समस्त । ग्रंथपठणेकरुनिया ॥८७॥

अर्थ – हे ग्रंथ वाचल्यावर गरीब भाग्यवान होऊ दे, शत्रूचा नाश होऊ दे आणि जनतेला विजय मिळवू दे.

विद्यार्थियासी विद्या व्हावी । युद्धी शस्त्रे न लागावी ।
पठणे जगात कीर्ति व्हावी । साधु साधु म्हणोनिया ॥८८॥

अर्थ – विद्येचा साधक ज्ञानी होवो, युद्ध व शस्त्रास्त्रांची गरज भासू नये.पवित्र सत्पुरुष म्हणून ओळख मिळवून जगात किर्ती मिळवू दे.

अती व्हावे मोक्षसाधन । ऐसे प्रार्थनेसी दीजे मन ।
एवढे मागतो वरदान । कृपानिधे गोविंदा ॥८९॥

अर्थ – हे दयाळू गोविंदा, मी पुनर्जन्माच्या चक्रातून मुक्त होणारे वरदान मागतो. कृपया माझ्या प्रार्थनेचा विचार करा.

प्रसन्न झाला व्यंकटरमण । देवीदासासी दिधले वरदान ।
ग्रंथाक्षरी माझे वचन । यथार्थ जाण निश्चयेसी ॥९०॥

अर्थ – भगवान व्यंकटरमण प्रसन्न झाले आणि त्यांनी देविदासांना वरदान दिले.
“ग्रंथातील माझे नेमके वचन ठामपणे जाणून घ्या”

ग्रंथी धरोनि विश्वास । पठण करील रात्रंदिवस ।
त्यालागी मी जगदीश । क्षण एक न विसंबे ॥९१॥

अर्थ – मी, जगदीश (भगवान विष्णू), त्याला क्षणभरही विसरणार नाही जो दिवसरात्र ग्रंथावर विश्वास ठेवेल आणि वाचेल.

इच्छा धरोनि करील पठण । त्याचे सांगतो मी प्रमाण ।
सर्व कामनेसी साधन । पठण एक मंडळ ॥९२॥

अर्थ – आपल्या इच्छा पूर्ण करण्यासाठी किती वाचन केले पाहिजे हे मी सांगत आहे.
तुम्ही ४२ दिवस पठण करावे.

पुत्रार्थियाने तीन मास । धनार्थियाने एकवीस दिवस ।
कन्यार्थियाने षण्मास । ग्रंथ आदरे वाचवा ॥९३॥

अर्थ – हे ग्रंथ आदराने वाचले पाहिजे. ज्याला पुत्रप्राप्ती हवी असेल त्याने तीन महिने पठण करावे. ज्याला धनाची इच्छा आहे त्याने २१ दिवस पठण करावे. ज्याला मुलगी हवी असेल त्याने ६ महिने वाचन करावे.

क्षय अपस्मार कुष्टादि रोग । इत्यादि साधने प्रयोग ।
त्यासी एक मंडळ सांग । पठणेकरुनि कार्यसिद्धी ॥९४॥

अर्थ – हे ग्रंथ पूर्ण ४२ दिवस वाचल्यास कर्करोग, अपस्मार, कुष्ठरोग इत्यादी बरे होतील.

हे वाक्य माझे नेमस्त । ऐसे बोलिला श्रीभगवंत ।
साच न मानी जयाचे चित्त । त्यासी अधःपात सत्य होय ॥९५॥

अर्थ – श्री भगवंत (भगवान विष्णू) म्हणाले “मी काय बोललो ते निश्चितपणे जाणून घ्या (निश्चित रहा)”. जो यावर विश्वास ठेवणार नाही (जो संशय घेतो) तो खरोखरच नष्ट होईल.

विश्वास धरील ग्रंथपठणी । त्यासी कृपा करील चक्रपाणी ।
वर दिधला कृपा करुनी । अनुभवे कळो येईल ॥९६॥

अर्थ – जो या ग्रंथाच्या वाचनावर विश्वास ठेवेल त्याला चक्रपाणी (भगवान विष्णू) आशीर्वाद देईल. त्यांनी स्वतः हे वरदान दिले आहे आणि हे तुम्हाला अनुभवाने कळेल.

गजेन्द्राचिया आकांतासी । कैसा पावला हृषीकेशी ।
प्रल्हादाचिया भावार्थासी । स्तंभातूनी प्रगटला ॥९७॥

अर्थ – हे हृषीकेश, हत्तींचा कर्णा ऐकून तू प्रकट झालास. प्रल्हादांच्या भक्तीने तू
स्तंभातून प्रकट झालास.

वज्रासाठी गोविंदा । गोवर्धन परमानंदा ।
उचलोनिया स्वानंदकंदा । सुखी केले तये वेळी ॥१८॥

अर्थ – भगवान इंद्राने संकटे आणली तेव्हा हे गोविंदा, परमानंद, स्वानंदकांदा, तू गोवर्धन
पर्वत उचलून सोडवलस.

वत्साचे परी भक्तांसी । मोहे पान्हावे धेनु जैसी ।
मातेच्या स्नेहतुलनेसी । त्याचपरी घडलेसे ॥१९॥

अर्थ – जसे गाय तिच्या वासरावर प्रेम करते,आई आपल्या मुलावर प्रेम करते तसे तुम्ही
तुमच्या भक्तांवर प्रेम करता.

ऐसा तू माझा दातार । भक्तांसी घालिसी कृपेची पाखर ।
हा तयाचा निर्धार । अनाथनाथ नाम तुझे ॥१००॥

अर्थ – तू माझा दाता होण्याचा संकल्प करतोस आणि भक्तांना तुझ्या आशीर्वादाने सुख
देतोस. तुझे नाव अनंतनाथ (अनाथांचा सांभाळ करणारा) आहे.

श्रीचैतन्यकृपा अलोकिक । संतोषोनि वैकुंठनायक ।
वर दिधला अलोकिक । जेणे सुख सकळांसी ॥१०१॥

अर्थ – प्रसन्न होऊन, वैकुंठनायक (भगवान विष्णू) यांनी एक अविश्वसनीय वरदान दिले
ज्याद्वारे प्रत्येकजण आनंदी होईल. श्री चैतन्य (भगवान विष्णू) यांचा आशीर्वाद
अविश्वसनीय आहे.

हा ग्रंथ लिहिता गोविंद । या वचनी न धरावा भेद ।
हृदयी वसे परमानंद । अनुभवसिद्ध सकळांसी ॥१०२॥

अर्थ – हा ग्रंथ लिहिणारा गोविंदा (भगवान विष्णू) स्वतः आहे हे वरील बोलण्यातून गुपित राहिले नाही. परमानंद (भगवान विष्णू) हृदयात वास करतात आणि ते अनुभवल्यानंतर सर्वांना समजते.

या ग्रंथीचा इतिहास । भावें बोलिला विष्णुदास ।
आणिक न लागती सायास । पठणमात्रे कार्यसिद्धी ॥१०३॥

अर्थ – विष्णुदास (भगवान विष्णूचे भक्त) यांनी या ग्रंथाच्या इतिहासाविषयी भक्तिभावाने सांगितले. हे वाचून तुमची इच्छा पूर्ण होईल व इतर कशाचीही गरज भासणार नाही.

पार्वतीस उपदेशी कैलासनायक । पूर्णानंद प्रेमसुख ।
त्याचा पार न जाणती ब्राह्मादिक । मुनि सुरवर विस्मित ॥१०४॥

अर्थ – कैलासनायक (भगवान शंकर) यांनी देवी पार्वतीला सांगितले की संपूर्ण सुख आणि प्रेम किती प्रमाणात आहे हे ब्रह्मदेवाला देखील माहित नाही. सर्व मुनी आणि इतर देव देखील आश्चर्यचकित आहेत.

प्रत्यक्ष प्रगटेल वनमाळी । त्रैलोक्य भजत त्रिकाळी ।
ध्याती योगी आणि चंद्रमौळी । शेषाद्रीपर्वती उभा असे ॥१०५॥

अर्थ – तीन जग आणि तीन युगे त्यांची पूजा करतात, योगी आणि चंद्रमौली (भगवान शंकर) त्यांचे नेहमी स्मरण करतात. जे शेषाद्री पर्वतावर उभे आहे, ते वनमाली (भगवान विष्णू) स्वतः आहे.

देवीदास विनवी श्रोत्यां चतुरां । प्रार्थनाशतक पठण करा ।
जावया मोक्षाचिया मंदिरा । काहीं न लागती सायास ॥१०६॥

अर्थ – देविदास सुज्ञ श्रोत्यांना (भक्तांना) ही प्रार्थना वाचण्याची विनंती करतात.
मुक्तीच्या मंदिरापर्यंत पोहोचण्यासाठी तुम्हाला इतर कशाचीही गरज नाही.

एकाग्रचित्ते एकांती । अनुष्ठान कीजे मध्यराती ।
बैसोनिया स्वस्थचित्ती । प्रत्यक्ष मूर्ति प्रगटेल ॥१०७॥

अर्थ – मध्यरात्री शांतपणे एकांतात बसून आणि पूर्ण एकाग्रतेने हे वाचा. भगवान विष्णू
स्वतः प्रकट होतील.

तेथें देहभावासी नुरे ठाव । अवघा चतुर्भुज देव ।
त्याचे चरणी ठेवोनि भाव । वरप्रसाद मागावा ॥१०८॥

अर्थ – भौतिक अस्तित्व नसल्याची भावना तुमची असेल जेव्हा चार हात असेले विष्णु
रूप तुम्ही पहाल. त्याच्या पायावर डोके ठेवून वरदान मागा.

इति श्रीदेवीदासविरचितं श्रीव्यंकटेशस्तोत्रं संपूर्णम् ॥
श्री व्यंकटेशार्पणमस्तु ॥

अर्थ – इथे श्री देविदासाने रचलेले श्री व्यंकटेश स्तोत्रम संपूर्ण होत आहे. हे श्री
व्यंकटेशाला अर्पण करित आहे.